

DŽO
ABERKROMBI

MALO MRŽNJE

Prva knjiga
Doba ludosti

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Joe Abercrombie
A LITTLE HATRED

Copyright © Joe Abercrombie 2019
First published by Gollancz, an imprint of The Orion
Publishing Group, London

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Lu,
uz sumorne, mračne zagrljaje

Prvi deo

„Doba je poludelo od želje za inovacijama; i sve poslove sveta sada treba raditi po novom.“

Dr Džonson

Blagoslovi i prokletstva

„**R**ike.“
Odškrinula je jedno oko. Prorez oštrog, mučnog bleštavog svetla.
„Vrati se.“

Jezikom je izgurala od pljuvačke mokar klin pa je procedila jedino što je mogla. „Jebote.“

„Odlično, mala!“ Izern čučnu pored nje, tako da joj je ogrlica od runa i kosti prstiju visila, i iskezi se onim svojim iskrivljenim kezom koji je otkrivao rupu među zubima, uopšte ne pokušavajući da joj pomogne. „Šta si videla?“

Rike nekako diže ruku i uhvati se za glavu. Činilo joj se da će joj lobanja pući ako je ne stegne rukama. Ispred očiju su joj i dalje iskakali obrisi, nalik na sjajne mrlje kad pogledate u sunce.

„Videla sam ljude kako padaju sa visoke kule. Desetine ljudi.“ Namrštila se od pomisli na ljude kako udaraju o zemlju. „Videla sam kako ljude vešaju. Nizove vešala.“ Stomak joj se stegao od uspomene na zanjihana tela, na noge kako vise. „Videla sam... bitku, možda? Ispod crvenog brega.“

Izern šmrknu. „Ovo je Sever. Ne treba ti magija da vidiš kako će biti bitaka. Šta još?“

„Videla sam da Afrit gori.“ Rike kao da je i dalje osećala miris dima. Pritisnula je šaku na levo oko. Učinilo joj se vruće. Vrelo.

„Šta još?“

„Videla sam vuka kako jede sunce. Onda je lav pojeo vuka. Onda je jagnje pojelo lava. Onda je sova pojela jagnje.“

„Mora da je bila baš čudovišna sova.“

„Ili sićušno jagnješce, ko zna? Šta to znači?“

Izern stavi vrh prsta na izbrazdane usne, kao što je radila uvek kad se sprema da izjavi neku veliku mudrost. „Nemam blage veze. Možda će okret točka vremena otkriti tajne tih vizija.“

Rike pljunu, ali je i dalje u ustima osećala gorčinu očaja. „Dakle... da čekamo i vidimo.“

„U jedanaest slučajeva od dvanaest, tako je najbolje.“ Izern se počea po ulegnuću iznad ključne kosti i namignu. „Ali kad bih to tako rekla, niko ne bi smatrao da sam mnogo mudra.“

„Pa, ja odmah mogu da otkrijem dve tajne.“ Rike zaječa dok se pridizala na lakat. „Glava mi puca i usrala sam se.“

„To drugo nije tajna, svako ko ima nos već zna.“

„Prozvaće me Ustrana Rike.“ Nabrala je nos dok se pomerala. „I to ne prvi put.“

„Tvoj problem je što brineš kako te zovu.“

„Moj problem je što sam prokleta ovim napadima.“

Izern se kucnu ispod levog oka. „Ti kažeš prokleta napadima, ja kažem blagoslovena dugim okom.“

„Ha.“ Rike se diže na kolena a želudac je nastavio da joj se prevrće, tako da joj je bljuvotina zagolicala grlo. Mrtvih mu, baš se osećala bolno i isceđeno. Dvostruko jači bol nego posle pivske noći, a nijedna lepa uspomena. „Meni ovo ne deluje kao blagoslov“, promrsila je, pošto se usudila da podriigne i koliko-toliko obuzdala želudac.

„Malo je blagoslova koji u sebi ne skrivaju prokletstvo, isto koliko i prokletstava bez trunke blagoslova.“ Izern odlomi komadić sa suve grudve čage. „Kao i kod većine pojava, najvažnija je tačka gledišta.“

„Vrlo mudro.“

„Kao i uvek.“

„Možda bi neko koga manje boli više uživao u tvojim mudrostima.“

Izern liznu prste, umesi čagu u kuglicu i pruži je Rike. „Ja sam bezdani zdenac otkrovenja, ali ne mogu naterati neuke da piju. Sada skidaj gaće.“ Nasmejala se svojim neprijatnim režećim smehom. „Mnogi je muškarac čeznuo da mu to kažem.“

Rike je sedela leđima oslonjena na stećak čiji je vrh prekrivao sneg, usitnivši očima dok je sunce sevalo kroz mokre grane. Ogrnula se krznenim plaštom koji je dobila od oca, a oštri vetar joj je sekao oko golog dupeta. Žvakala je čagu i crnim noktima češala svrab koji ju je spopao po čitavom telu, pokušavajući da smiri propale živce i odagna uspomene na onu kulu, na one obešene ljude i na Afrit u plamenu.

„Vizije“, promrsila je. „Prokletstvo, šta drugo.“

Izern se uspentrala na obalu sa Rikinim mokrim čakširama. „Čiste kao sneg celac! Sad ćeš smrdeti samo na mladost i razočaranje.“

„Ti mi nešto pričaš o smradu, Izern i Fail.“

Izern diže žilavu, tetoviranu ruku, onjuši pazuhu i zadovoljno uzdahnu. „Ja posedujem poštenu, iskonsku, žensku aromu, posebno dragu mesecu. Ako ti smeta neki od tih mirisa, birala si pogrešnu družbenicu.“

Rike pokuša da ispljune sok čage, ali nespretno, tako da joj dobar deo završi na bradi. „Ako misliš da sam ja ovde bilo šta birala, potpuno si luda.“

„Isto su tvrdili za mog oca.“

„On je bio lud kao džak leptira, zar nisi oduvek to govorila!“

„Pa znaš, ono što je za jednog čoveka ludo, za drugog je izuzetno. Moram li da primetim kako ni ti nisi baš najuobičajenija pojava? Ovog puta si se toliko žestoko ritala da si zamalo izula čizme. Ubuduće ću možda morati da te vežem, da ne razbiješ tikvu, pa da počneš da bališ, kao moj brat Brejt. Mada, on bar uspeva da se ne usere.“

„Hvala ti na tome.“

„Nema na čemu.“ Izern je spojila vrhove prstiju, pa se kroz njih zaškiljila u sunce. „Krajnje je vreme da krenemo na put. Danas će biti plemenitih dela. Ili poganih.“ Onda je bacila čakšire Rike u krilo. „Hajde, obuci ih.“

„Šta, ovako mokre? Grebaće me.“

„Grebaće te?“ Izern prezrivo frknu. „To ti je sad najveća briga?“

„Glava me još toliko boli da mi zubi trnu.“ Rike je poželela da više, ali je znala da bi je previše bolelo, tako da je umesto toga morala tiho da zacvili. „Ne trebaju mi nikakve dodatne neprijatnosti.“

„Život se *sastoji* od neprijatnosti, mala! Po njima znaš da si *živa!*“ Onda se Izern opet onako režeći nasmeja, veselo pljesnu Rike po ramenu, tako da se ova zanesu u stranu. „Možeš da hodaš gologuza, ako tako voliš, ali ćeš svejedno da hodaš.“

„Prokletstvo“, gundala je Rike dok je oblačila vlažne čakšire. „Nema druge nego prokletstvo.“

„Nego... ti stvarno misliš da imam dugo oko?“

Izern je stupala kroz šumu onim dugačkim korakom zbog koga je, koliko god brzo išla, Rike uvek zaostajala neprijatnih pola koraka. „Stvarno misliš da bih traćila svoje vreme na tebe da nije tako?“

Rike uzdahnu. „Pa, valjda ne bi. Samo, u pesmama, to je nešto što su radile veštice, čarobnjaci i veliki mudraci, da vide kroz maglu onog što će biti. Nije nešto zbog čega budale padaju i seru u gaće.“

„U slučaju da nisi primetila, bardovi imaju običaj da ulepšavaju događaje. Od pesama o mudrim vešticama može se lepo živeti, a od pesama o usranim budalama ne baš.“

Rike žalosno priznade da je to istina.

„A nije jednostavno dokazati da ti imaš dugo oko. Ne možeš da ga na silu otvoriš. Moraš da ga izmamiš.“ Onda je Izern zagonalica pod bradom, tako da se Rike trznu unazad. „Odneseš ga gore na sveta mesta, gde stoje stari kamenovi, tako da mesec može u potpunosti da ga obasja. Ali ono će čak i tada videti šta ima da se vidi tek kada to samo odluči.“

„Mada, Afrit u plamenu?“ Rike je sada, pošto su sišle iz Visova i počele da se bliže domu, osećala kako je pritiskaju brige. Mrtvi znaju da ona nije uvek bila srećna u Afritu, ali nije želela ni da ga vidi u plamenu. „Kako to može da se desi?“

„Na primer, kad ljudi ne paze na vatru za kuvanje.“ Izern pogleda u stranu. „Mada ovde gore na Severu, rekla bih da je češći uzrok zapaljenih gradova rat.“

„Rat?“

„To ti je ono kad tuča postane toliko velika da na kraju skoro niko od nje nema koristi.“

„Znam ja i te kako šta je.“ Rike je osećala kako joj za potiljkom narasta strah, koji nije uspevala da odagna koliko god da mrda ramenima. „Ali na Severu vlada mir još otkako sam se ja rodila.“

„Moj otac je govorio da je doba mira ono kad se mudri spremaju za nasilje.“

„Tvoj otac je bio lud kao džak gljiva ludara.“

„A šta tvoj otac kaže? Malo je toliko razboritih ljudi kao što je Ker.“

Rike još jednom mrdnu ramenima, ali ništa nije pomagalo. „On kaže da se treba nadati najboljem i pripremati za najgore.“

„Dobar savet, rekla bih ja.“

„Ali on je stvarno preživio neka teška vremena. Većito je rato-vao. Protiv Betoda. Protiv Crnog Daua. Tada je sve bilo drugačije.“

Izern prezrivo frknu. „Ne, nije. Ja sam bila tamo kada se tvoj otac tukao protiv Betoda, gore u Visovima, rame uz rame sa Kravom Devetkom.“

Rike je trepćući pogleda. „Nisi mogla imati ni deset godina.“

„Dovoljno da ubijem čoveka.“

„Molim?“

„Imala sam običaj da nosim očev čekić, jer najmanji treba da ponesu najteži teret, ali se on tog dana tukao čekićem, tako da sam uzela njegovo koplje. Baš ovo.“ Tupi kraj koplja kuckao je po stazi u ritmu njihovih koraka. „Moj otac je oborio jednog čoveka i ovaj je pokušavao da ustane i ja sam ga ubola pravo u dupe.“

„Tim kopljem?“ Rike ga je doživljavala samo kao neki štap koji Izern nosi sa sobom. Štap čiji je jedan kraj ko zna zašto bio umotan u jelenju kožu. Nije volela da misli da se ispod krije oštrica. Posebno ne oštrica koja je bila u dupetu nekog nesrećnika.

„Pa, od onda sam promenila nekoliko držalja, ali...“ Izern stade u mestu, diže tetoviranu ruku i usitni očima. Rike je čula samo šapat granja, kapanje otopljenog snega, cvrkut ptica u tek propupelim krošnjama.

Rike se nagnu ka njoj. „Šta je...“

„Napni strelu i zamajavaj ih“, prošapta Izern. „Ako ne uspe, pokaži im zube. Imaš lepe zube.“ Onda je šmugnula sa puta, među drveće.

„Zube?“, prosikta Rike, ali Izernina hitra senka već je nestala u čestaru.

Tada je čula muški glas. „Siguran si da je ovo put?“

Ponela je luk na ramenu u nadi da će naći jelena, i sada ga je prebacila, izvadila strelu i zamalo je ispustila, ali je na kraju ipak uspela da je zapne iako joj je ruka od živaca podrhtavala.

„Rečeno nam je da proverimo u šumi.“ Dublji, grublji, strašniji glas. „Je l' ti ovo izgleda kao šuma?“

Rike obuze iznenadan strah da je uzela samo strelu za veverice, pa pogleda i vide da je ipak stavila strelu sa širokim vrhom.

„Pa, možda je gora.“

Smeh. „Kakva je razlika?“

Iza krivine na putu pojavi se neki starac. U ruci je imao štap, a kada ga je spustio, metal je zasjao na šarenom svetlu i Rike je shvatila da to nije štap, već koplje, pa je osetila kako joj se briga od onog mesta na vratu širi ka korenu kose.

Bila su trojica. Stari je izgledao kao da mu je žao, kao da ništa od toga nije njegova ideja. Za njim je išao nervozan momak sa štitom i kratkom sekirom. Na kraju, krupan mrgodan čovek sa gustom bradom. Rike se baš nimalo nije dopao njegov izgled.

Njen otac je uvek govorio da ne treba uperiti strelu u ljude ako ne nameravaš da ih ubiješ, tako da je ona tek delimično napela luk i uperila ga u zemlju.

„Bolje ne mrdajte“, rekla je.

Starac se zagledao u nju. „Devojko, imaš alku u nosu.“

„Znam.“ Onda se Rike isplazila i dodirnula je vrhom jezika. „Vezuje me.“

„Da ne odlutaš nekud?“

„Da mi ne odlutaju misli.“

„Je li zlatna?“, upita momak.

„Bakarna“, sлага ona, pošto zlato ume da neprijatne susrete pretvori u smrtonosne.

„A šara?“

„Znak krsta je dobronamerni znak, veoma drag mesecu. Dugo oko je levo oko, a krst će usmeriti pogled pravo kroz maglu onoga što sledi.“ Okrenula je glavu i pljunula sok čage, ne odvajajući pogled od njih, pa je dodala: „Možda“, pošto nije bila sigurna da li krst čini bilo šta sem što joj se razmaže na jastuku kada uveče zaboravi da ga obriše.

Nije samo ona bila sumnjičava. „Jes' ti luda?“, zareža ljudeskara.

Rike uzdahnu. Nije ni izbliza prvi put morala da odgovori na to pitanje. „Što je jednom čoveku ludo, drugom je izuzetno.“

„Bilo bi lepo da spustiš taj luk“, reče starac.

„Sviđa mi se tu gde je.“ Mada to uopšte nije bilo tačno – postajao joj je lepljiv u ruci, a rame ju je bolelo od napora što ga drži tako delimično napetog, dok je mišić u vratu počinjao da joj poigrava, tako da se brinula da će slučajno odapeti strelu.

Činilo se da momak ima još manje poverenja da će ona zadržati tetivu, pošto je provirivao iznad štita. Tek je onda primetila šta je na njemu naslikano.

„Imaš vuka na štitu“, rekla je.

„Znak Staura Mračnog“, zareža ljudeskara, s trunkom ponosa, i Rike vide da i on ima vuka na štitu, mada je njegov bio gotovo sasvim izgreban.

„Vi ste ljudi Mračnog?“ Strah joj se sada širio duboko u želudac. „Šta vi tražite ovde dole?“

„Tražimo da stanemo u kraj Keru i njegovim dupeliscima, i da vratimo Afrit nazad na Sever, gde mu je i mesto.“

Rikine pesnice pobeše koliko je stegnula luk, kada je strah prešao u bes. „Nema šanse!“

„To je već počelo.“ Starac slegnu ramenima. „Za tebe je samo pitanje hoćeš li slaviti s pobednicima ili ćeš nazad u blato s poraženima.“

„Mračni je najveći ratnik još od Krvave Devetke!“, zapišta mladić. „On će da vrati Angland i da istera Savez sa Severa!“

„Savez?“ Onda Rike pogleda dole u traljavo naslikanu vučju glavu na njegovom traljavo napravljenom štitu. „Vuk je pojeo sunce“, prošaputala je.

„Ona je skroz luda.“ Ljudeskara zakorači napred. „Sad baci taj...“ Ali tada nekako dugačko zašišta i iz grudi mu izbi sjajan metal.

„Oh“, reče on i pade na kolena.

Momčić se okrenu.

Rikina strela ga pogodi u leđa, tik ispod lopatice.

Na nju je onda bio red da kaže „Oh“, pošto nije znala je li nameravala da pusti tetivu ili ne.

Metal sevnu i starčeva glava se trznu, a oštrica Izerninog koplja pogodi ga u grlo. On ispusti svoje koplje i pokuša da je nespretno uhvati.

„Pssst.“ Izern gurnu u stranu njegovu ruku i izvuče oštricu uz pljusak crne krvi. On se zgrči na zemlji, hvatajući veliku ranu u grlu, kao da će tako zaustaviti mlaz. Pokušavao je nešto da kaže, ali koliko god brzo pljuvao krv, usta su mu se ponovo punila. Onda se umirio.

„Ubila si ih.“ Rike se osećala vrelo. Na ruci je imala crvene tačkice. Onaj krupni je ležao potrbuške, a košulja mu je potamnela.

„Ti si ubila ovog“, rekla je Izern. Momčić je klečao, i šištavo huktao dok je pokušavao da uhvati strelu na leđima, mada šta bi s njom uradio i da u tome uspe, Rike nije imala pojma. Verovatno ni on nije imao pojma. Izern je tada jedina razborito razmišljala. Nagnula se i mirno izvukla nož iz momkovog pojasa. „Nadala sam se da ga malo propitam, ali s tom strelom u plućima ništa neće moći da odgovori.“

Kao da to želi da dokaže, on iskašlja krv u ruku, pa se zagleda u Rike. Izgledao je pomalo uvređeno, kao da je ona rekla nešto ružno.

„Ipak, nikad ne može sve da bude kako mi hoćemo.“ Rike poskoči od praska kada Izern zari nož momku u teme. Oči mu se prevrnuše, noga mu se trznu a leđa izviše. Baš kao njoj, možda, kad napad počne.

Rike se bila sva naježila kada je mlitavo sela. Nikada ranije nije videla smrt čoveka. Sve se desilo toliko brzo da nije znala kako bi trebalo da se zbog toga oseća.

„Nisu mi delovalo toliko zli“, rekla je.

„Za devojkju koja pokušava da se probije kroz magle budućnosti, ponekad baš ne vidiš ono što ti je ispred nosa.“ Izern je već preturala po starčevim džepovima, sa jezikom zaglavljenim u rupi među zubima. „Ako čekaš da izgledaju zli, predugo si čekala.“

„Mogla si da im pružiš priliku.“

„Za šta? Da te vrate u blato? Ili da te odvuku Stauru Mračnom? Onda bi ti mokre čakšire bile najmanja briga, jer tog momka prati mnogo loš glas.“ Uхватила je starca za nogu i odvukla ga sa staze u čestar, pa je bacila njegovo koplje za njim. „Ili ćemo da ih pozovemo da plešu kroz šumu sa nama, i svi ćemo staviti cveće u kosu i privolećemo ih na svoju stranu mojim lepim rečima i tvojim lepim osmehom?“

Rike pljunu sok od čage i obrisa bradu, dok je gledala kako krv natapa zemlju oko momkove probijene glave. „Sumnjam da je moj osmeh dorastao zadatku, a sasvim sam sigurna da tvoje reči nisu.“

„Onda nije bilo druge nego da ih ubijemo, je li? Tvoj problem je što sve hoćeš srcem.“ Onda koštunjavim prstom ubode Rike u sisu.

„Jao!“ Rike ustuknu i prekrsti ruke preko grudi. „To boli!“

„Ti sve hoćeš srcem, pa zato osećaš svaki ubod i udarac. Moraš pretvoriti srce u kamen.“ Onda je Izern udari pesnicom u rebra, tako da kosti oko njenog vrata zazvečase. „Nemilosrdnost je osobina veoma draga mesecu.“ Kao da hoće to da naglasi, nagnula se i prebacila mrtvog momka u žbunje. „Vođa mora biti surov, da drugi ne bi to morali biti.“

„Vođa čega?“ promumla Rike, trljajući bolnu sisu. A tada je nanjušila dim, baš kao u snu. Kao da je neodoljivo povlačila, krenula je stazom.

„Ej!“ , doviknu Izern dok je vadila komad suvog mesa iz ljudeskarine torbe. „Treba mi pomoć da odvučem ovu mrcinu!“

„Ne“, prošaputa Rike, dok je miris vatre jačao, a njena zabrinutost rasla s njim. „Ne, ne, ne.“

Izletela je između drveća, na hladnu svetlost dana, načinila još nekoliko nesigurnih koraka pa je stala, a luk joj je visio iz mlitave ruke.

Jutarnja magla se odavno digla tako da je videla preko svih tek posejanih polja, sve do Afrita, ugnežđenog naspram sivog mora, iza svog sivog zida. Gde se nalazio stari dvor njenog oca, sa zapuštenim vrtom pozadi. Bezbedni, dosadni Afrit, gde se rodila i odrasla. Samo sada je goreo, baš kao što je bila videla, i veliki oblak crnog dima kotrljao se i prljao nebo, šireći se iznad nemirnog mora.

„Mrtvih mu“, procedi ona.

Izern je izašla iz šume sa kopljem preko ramena i širokim osmehom na licu. „Znaš šta to znači?“

„Rat?“, prošapta Rike užasnuta.

„Da, to.“ Izern odmahnu rukom kao da je to puka sitnica. „Ali važnije, znači da sam bila u pravu!“ Onda je tako snažno pljesnula Rike po ramenu da ju je zamalo oborila. „Ti *stvarno* imaš dugo oko!“

Gde je borba najžešća

U bici, govorio je nekada Leov otac, *čovjek saznaje ko je zaista.*

Severnjaci su se već dali u beg kada je njegov konj uz uzbudljiv udar naleteo na njih.

Jednog je udario pozadi po kacigi, svom silinom juriša, i zamalo mu otkinuo glavu.

Zarežao je dok je zamahivao na drugu stranu. Na tren je video zabezegnuto lice pre nego što ga je njegova sekira smrskala, a krv prsnula na sve strane.

I drugi jahači su udarili Severnjake i razbacivali ih kao krpene lutke. Video je kako koplje probija glavu nekog konja. Jahač je napravio salto kada je izleteo iz sedla.

Nečije koplje puče i komad udari u Leovu kacigu uz glasan metalni zvuk. Svet je bio treperavi niz iskrivljenih lica, blistavog čelika, tela u pokretu, koji je jedva video kroz vizir. Krici ljudi, konja i metala spojili su se u halabuku koja je mrvila misli.

Neki konj se zanese ispred njega. Nije imao jahača, a mamuze su vitlale. Riterov konj. Znao je po žutom platnu na sedlu. Neko ga napade kopljem, gurnu štit na njegovoj ruci, zaljulja ga u sedlu. Vrh zaškripa po njegovoj oklopljenoj butini.

Čvrsto je stegao uzde kada mu se konj propeo i frknuo, lica ukočenog u bolnom osmehu, ludo udarajući sekirom prvo na

jednu pa na drugu stranu. Bezumno je udario po štitu sa crnim vukom, šutnuo je čoveka tako da se ovaj zateturio unazad, a onda je Barnivin mač sevnuo i odsekao mu ruku.

Video je Džina sa Brzaka, raščupane kose i stegnutih zuba, kako zamahuje buzdovanom. Odmah iza njega Antaup je nešto urlao dok je pokušavao da oslobodi koplje iz krvavog oklopa. Glavard se rvao s nekim severnjačkim momkom, a obojica behu goloruka, upetljana uzdama. Leo udari Severnjaka tako da se ovom lakat savi u drugu stranu, pa ga udari opet i ovaj pade u blato.

Sekirom je pokazao barjak Staura Mračnog, crnog vuka koji se vijori na vetru. Viknuo je, zaurloao, tako da ga grlo zaboli. Niko ga nije čuo, zato što mu je vizir bio spušten. Niko ga ne bi čuo ni da je bio podignut. Jedva da je uopšte znao šta govori. Besno je udario po telima koja su vrvela umesto toga.

Neko ga uhvati za nogu. Kovrdžava kosa. Pege. Izgledao je užasno. Svi su tako izgledali. Činilo se da nema oružje. Možda se predaje. Leo rubom štita udari pegavog u teme, obode konja pa ga ugazi u blato.

To nije bilo mesto za dobre namere. Nije mesto za dosadne učtivosti ili dosadne kontraargumente. Ništa od džangrizanja njegove majke o strpljenju i oprezu. Sve je bilo divno jednostavno.

U bici čovek saznaje ko je zaista, a Leo je bio heroj kakav je uvek sanjao da će biti.

Ponovo je zamahnuo, ali mu je sekira bila nekako čudna. Sečivo beše odletelo, tako da je sada stezao samo krvavo držalje. Bacio ga je i potegao bojni čelik, ali su mu prsti bili obamrli u oklopnj rukavici, drška klizava od sve jače kiše. Shvatio je da je čovek koga je udario mrtav. Pao je na ogradu, tako da je izgledalo kao da stoji, ali mu je iz razbijene glave visila crna kaša, tako da je to bilo to.

Severnjaci su se osipali. Bežali su, vrištali, sekli su ih otpozadi, a Leo ih je terao ka njihovom barjaku. Tri jahača i čitava gomila njih tiskala se u kapiji, Barniva u njihovoj sredini, izbrazdanog lica istačkanog krvlju dok je sekao teškim mačem.

Barjaktar je bio ogroman čovek očajničkog pogleda i krvave brade. I dalje je visoko držao zastavu crnog vuka. Leo potera konja

pravo na njega, dočeka nečiju sekiru štitom, udari mačem tako da zaškripa preko štitnika za obraz i raseče mu lice i odseče pola nosa. Ovaj se zatetura unazad i Džin sa Brzaka mu zgnječi kacigu buzdovanom, tako da krv briznu ispod ivice. Leo ga šutnu, i u padu mu ote barjak. Digao ga je visoko, smejući se, krkljajući, zamalo se zadavivši sopstvenom pljuvačkom pa se ponovo nasmejaviši, a alka sekire i dalje mu je bila oko članka, tako da je slomljeno držalje udarilo u kacigu.

Jesu li pobedili? Pogledom je potražio još neprijatelja. Neko-liko odrpanaca bežalo je kroz njivu ka dalekom drveću. Beže da spasu živu glavu, a oružje su bacili. Nije bilo nikog više.

Lea je sve bolelo: butine od stiskanja konja, ramena od udaranja sekirom, šake od stezanja uzdi. Sami tabani su mu damarali od napora. Grudi su mu se snažno dizale i spuštale, dah mu je tutnjao unutar kacige, vlažan, vreo i slan. Možda je bio zagrizao jezik. Otvorio je kopču ispod brade, pa je nekako na kraju skinuo prokletu kacigu. U glavi mu je puklo od buke, koja je iz besa prešla u ushićenje. Buka pobeđe.

Zamalo je pao s konja, pa se uspenrao na zid. Ispod oklopljene šake osetio je nešto meko. Leš Severnjaka, sa slomljenim kopljem u leđima. Osećao je samo opojnu radost.

Jer na kraju krajeva, ako nema leševa, nema ni slave. Isto bi tako mogao da žali i oljuštenu koru krompira. Neko mu je pomagao da ustane, pridržavao ga sigurnom rukom. Džarand. Uvek tu kad ti zatreba. Leo se isprasio, a radosna lica njegovih ljudi sva su se okrenula ka njemu.

„Mladi Lav!“, zagrme Glavard, pa se pope pored njega i pljesnu ga teškom rukom po ramenu tako da se zateturao. Džarand je raširio ruke da ga dočeka, ali nije pao. „Leo dan Brok!“ Uskoro su svi izvikivali njegovo ime, ponavljali ga kao da je molitva, zapevali ga kao da je čarobna reč, dizali sjajno oružje ka kišnom nebu.

„Leo! Leo! Leo!“

U bici čovek saznaje ko je zaista.

Osećao se pijano. Osećao se kao da gori. Osećao se kao kralj. Osećao se kao *bog*. Za to je on stvoren.

„Pobeda!“, zagrmeo je, mašući krvavim mačem i krvavim severnjačkim barjakom.

Mrtvih mu, postoji li nešto bolje od ovoga?

U šatoru gospe guvernerke borili su se u drugoj vrsti rata. U ratu strpljivog razmatranja i pažljivih proračuna, odmerenih rizika i nabranih čela, linija snabdevanja i baš mnogo mapa. U ratu za kakav Leo iskreno nije imao strpljenja.

Sjaj pobjede je ublažila ledena kiša na dugom povratku iz doline, dodatno je zgasnuo od upornog bola desetine posekotina i modrica, a gotovo ga je u potpunosti uništio hladni pogled koji mu je majka uputila kada je ušao u šator, u pratnji Džaranda i Džina sa Brzaka.

Ona je razgovarala sa vitezom izvestiocem. Bio je sumanuto visok, i morao je da se s poštovanjem sagne da bi joj odgovarao.

„... molim da javiš veličanstvu da dajemo sve od sebe da zaustavimo napredovanje Severnjaka, ali je Afrit izgubljen i prisiljeni smo na povlačenje. Udarili su sa nezaustavljivom silom na tri mesta, a mi još sakupljamo sve svoje odrede. Zatraži... ne, *zamoli* ga da pošalje pojačanja.“

„Razumem, gospo guvernerko.“ Vitez izvestilac je u prolazu klimnuo glavom Leu. „Čestitam na pobjedi, lorde Brok.“

„Ne treba nam nikakva kraljeva pomoć!“, prasnu Leo čim se ulaz u šator zatvorio. „Možemo mi da potučemo pseta Crnog Kaldera!“ Glas mu je u šatoru zvučao čudno slabašno, umrtvljen mokrim platnom. Nije bio ni izbliza onako zvonak kao na bojištu.

„Ha.“ Njegova majka spusti pesnice na sto i namršteno se zagleda u mape. Mrtvih mu, ponekad je pomišljao da ona te mape voli više od njega. „Ako ćemo se boriti u kraljevim bitkama, treba da očekujemo kraljevu pomoć.“

„Trebalo je da ih vidiš *kako beže!*“ Majku mu, ali Leo je pre samo nekoliko trenutaka bio toliko siguran u sebe. Mogao je da juriša na stroj momaka i da ni tren ne okleva, ali je jedna žena dugog vrata i prosede kose iscrpla iz njega svu hrabrost. „Razbežali

su se još pre nego što smo ih udarili! Imamo i nekoliko desetina zarobljenika...“ Pogledao je Džaranda, ali je ovaj sada sumnjičavo uzvraćao pogled Leu, što je činio kada ne odobrava njegove postupke, kao nedavno pred juriš. „A imanje je ponovo u našim rukama... i...“

Njegova majka je pustila da mu mucanje zamre pre nego što je pogledala njegove drugove. „Zahvaljujem ti, Džarande. Sigurna sam da si dao sve od sebe da ga odgovoriš. I tebi, Džine. Moj sin nije mogao da traži bolje drugove niti ja hrabrije ratnike.“

Džin pljesnu ručerdom po Leovom ramenu. „Leo je poveo...“
„Slobodni ste.“

Džin se posramljeno počesa po bradi. Delovao je mnogo manje ratnički nego tamo u dolini. Džarand uputi Leu jedva primetan pogled kao da se izvinjava. „Naravno, gospo Finri.“ Onda su otišli iz šatora, tako da je Leo ostao da slabašno čupka rub otetog barjaka.

Njegova majka je pustila da strašna tišina potraje još nekoliko trenutaka pre nego što je izrekla presudu. „Ti prokleta budalo.“

Znao je da to sledi, ali je ipak peklo. „Zbog toga što sam se zapravo *borio*?“

„Zbog toga *kada* si rešio da se boriš, i kako.“

„Velike vođe idu tamo gde je borba najžešća!“ Ipak je znao da zvuči kao junaci iz loše pisanih knjiga koje je nekada obožavao.

„Znaš ko još može da se nađe tamo gde je borba najžešća?“ upitala ga je majka. „Pokojnici. Obojica znamo da ti nisi budala, Leo. Zbog koga se pretvaraš da jesi?“ Umorno je odmahнула glavom. „Nisam smela dozvoliti tvom ocu da te pošalje da živiš sa Kerom. U Afritu si naučio samo svoje glavost, loše pesme i nezrelo divljenje ubicama. Trebalo je da te umesto toga pošaljem u Adovu. Sumnjam da bi lepše pevao, ali bi postao bar malo lukaviji.“

„Postoji vreme za lukavstvo i vreme za *dela*!“

„Nikada ne postoji vreme za nesmotrenost, Leo. A ni za taštinu.“

„Pobedili smo!“

„A šta smo time dobili? Neko bezvredno imanje u bezvrednoj dolini? To im je bila tek malo jača izvidnica i sada će neprijatelj

moći da odredi našu snagu.“ Gorko je uzdahnula dok se vraćala mapama. „Ili tačnije našu slabost.“

„Oteo sam im barjak.“ Sada je delovao bedno, kada ga je bolje pogledao, grubo sašiven, jarbol više nalik na granu nego na koplje. Kako je mogao da pomisli da pod njim jaše sam Staur Mračni?

„Mi imamo mnoštvo zastava“, rekla je njegova majka. „Ali nam nedostaju ljudi koji će ih pratiti. Možda sledeći put dovedeš nekoliko pukova takvih ljudi?“

„Prokletstvo, majko, ne znam kako da ti udovoljim...“

„Slušaj šta ti se govori. Uči od pametnijih. Budi hrabar, naravno, ali ne budi svojeglav. Iznad svega, pazi da *ne pogineš!* Ti si oduvek tačno znao kako da mi udovoljiš, Leo, ali sada si izgleda rešio da udovoljavaš sebi.“

„Ti ne možeš da razumeš! Ti nisi...“ Nestrpljivo je odmahnuo rukom, kao i uvek uzaludno tražeći pravu reč. „*Muškarac*“, završio je glupo.

Ona je digla obrvu. „Da u to nisam bila sigurna, sve sumnje bi mi se razvejale kada sam tebe donela na svet. Imaš li ti predstavu koliko si bio teška beba? Provedi dva dana pokušavajući da isereš nakovanj pa ćemo ponovo da razgovaramo.“

„Pobogu, majko! Hoću da kažem da će se muškarci *diviti* jednoj vrsti čoveka i...“

„Kao što se tvoj drug Riter divio tebi?“

Leo se priseti kako je onaj konj bez jahača protrčao. Shvatio je da nije video Riterovo lice među drugovima dok su slavili. Shvatio je da zapravo tek sada prvi put o njemu razmišlja.

„On je znao kakva opasnost preti“, procedio je, iznenada grla stegnutog od brige. „Sam je izabrao da se bori. Ponosio se time!“

„Jeste. Pošto ti poseduješ tu vatru koja inspiriše ljude da te slede. I tvoj otac ju je imao. Ali taj dar prati odgovornost. Ljudi ti poveravaju svoj život.“

Leo proguta knedlu, a ponos je nestajao i pretvarao se u ružnu grižu savesti, kao što se sneg celac otapa da otkrije truo i gadan svet. „Trebalo bi da odem da ga vidim.“ Okrenuo se ka izlazu iz

šatora, pa se zamalo sapleo na otkopčani kaiš štitnika za cevanicu. „Je li on... sa ranjenicima?“

Lice njegove majke je omekšalo. Zbog toga se dodatno zabri-
nuo. „On je sa mrtvima, Leo.“ Usledila je dugačka, čudna tišina,
a napolju je vetar jače dunuo, tako da je ulaz u šator zaigrao i
zašaptao. „Žao mi je.“

Nema leševa, nema slave. Srušio se na poljsku stolicu na skla-
panje, a oteti barjak je pao na zemlju.

„Rekao je da treba da te čekamo“, promrsio je, prisećajući se
Riterovog zabrinutog lica kada je pogledao u dolinu. „Isto kao
Džarand. Ja sam im rekao da mogu da ostanu sa damama... dok
se mi bavimo borbom.“

„Mislio si da ispravno postupaš“, rekla je tiho njegova majka.
„U tom trenutku.“

„On ima ženu...“ Leo se prisetio svadbe. Kako se ono zvala?
Malo uvučena brada. Kuma je bila lepša. Srećni par je loše plesao
a Džin sa Brzaka je na severnjačkom urlao kako se zbog neveste
nada da Riter bolje jebe nego što igra. Leo se toliko smejao da mu
je zamalo pozlilo. Sada mu nije bilo do smeha. A možda će mu
pozliti. „Mrtvih mu... on ima *dete*.“

„Pisaću im.“

„Kakva korist od pisma?“ Osetio je kako suze počinju da ga
peckaju. „Daću im moju kuću! Onu u Ostenhormu!“

„Siguran si?“

„Šta će meni kuća? Ja sve vreme provodim u sedlu.“

„Ti, Leo, imaš veliko srce.“ Majka čučnu pored njega. „Ponekad
mislim da je preveliko.“ Njene blede ruke izgledale su sićušno u
njegovim oklopnim rukavicama, ali su tada bile jače. „Ti u sebi
imaš kvaliteta da postaneš velik čovek, ali ne smeš dozvoliti da te
nosi svako osećanje koje ti naiđe. U bitkama ponekad možda pobe-
đuju hrabri, ali u ratovima uvek pobeđuju pametni. Je li to jasno?“

„Jasno je“, prošaptao je on.

„Dobro. Izdaj naređenja da se napusti imanje i za povlačenje
na zapad pre nego što Staur Mračni stigne sa glavninom.“

„Ali ako se povučemo... Riter je uzaludno poginuo. Ako se povučemo, kako će te *izgledati*?“

Ustala je. „Nadam se da će izgledati kao ženska slabost i neodlučnost. Onda će možda usijane glave na severnjačkoj strani prevladati i krenuti da nas progone sa muževnim osmesima na muževnim licima, a kada kraljevi vojnici napokon stignu, iseći ćemo ih na komade na mestu koje sami izaberemo.“

Leo zatrepta zagledan u pod i oseti suze na obrazima. „Shvatam.“

Ona je nastavila onim svojim prijatnijim glasom. „Bilo je svojeglavo, bilo je nesmotreno, ali *jeste* bilo hrabro i... bilo kako bilo, muškarci *stvarno* vole da se ugledaju na jednu vrstu ljudi. Priznajem da nam je svima potreban neki razlog za slavlje. Lupio si packu Stauru Mračnom, a veliki ratnici se lako razbesne, a besni ljudi često greše.“ Stavila mu je nešto u mlitavu šaku. Barjak sa vukom Mračnog. „Tvoj otac bi se ponosio tvojom hrabrošću. Hajde da se sada ja ponosim tvojom razboritošću.“

Odvukao se do ulaza u šator, ramena pogrbljenih pod oklopom koji je sada delovao triput teži nego kada je stigao. Riter je otišao i više ga nema i ostavio je svoju ženu slabe brade da plače pored kamina. Ubile su ga sopstvena odanost, Leova taština, Leova nebriga i Leova oholost.

„Mrtvih mu.“ Pokušao je da nadlanicom obriše suze, ali nije uspevao, zbog oklopne rukavice. Umesto toga je upotrebio ivicu otetog barjaka.

U bici čovek saznaje ko je zaista.

Ukipio se kada je iskoračio na svetlost dana. U polukrugu se izgleda okupio čitav puk. Svi su gledali ka šatoru njegove majke.

„Ura za Lea dan Broka!“, zagrme Glavard, zgrabivši ručerdom Leovu šaku i visoko je digavši. „Mladi Lav!“

„Mladi Lav!“, zaurla Barniva praćen opštim klicanjem. „Leo dan Brok!“

„Pokušao sam da te upozorim.“ Džarand se nagnuo da mu prošapće na uvo. „Je l' te izribala?“

„Sve sam zaslužio.“ Leo je ipak uspeo i malčice da se osmehne. Čisto zarad morala. Morao je da prizna kako im je svima bio potreban neki razlog za slavlje.

Klicanje je postalo glasnije kada je digao tu severnjačku krpu a Antaup prišao, dižući visoko ruke da izmami još klicanja. Jedan čovek, bez sumnje već pijan, spustio je pantalone i pokazao golo dupe Severu, na opšte odobravanje. Onda se preturio i pao, na opšti smeh. Glavard i Barniva su uhvatili Lea pa su ga zajedno digli na ramena dok je Džarand stajao podbočen i prevrtao očima.

Kiša je popustila i sunce je obasjavalo uglačani oklop, oštra sečiva i osmehnuta lica.

Bilo je teško ne osetiti se mnogo bolje.

Griža savesti je luksuz

Sav sneg se otopio i svet je ostao hladan i neprijatan. Ledena bljuzgavica koja je prekrivala zemlju probila se u Rikine čizme i isprskala joj mokre čakšire. Hladne kapi beskrajno su kapale sa crnih grana, kroz njenu mokru kosu, na njen vlažni plašt i niz izgrebana leđa. Vlaga odozgo susretala se sa vlagom odozdo ispod i oko njenog pojasa, koji je morala da pritegne pošto jedva da je nešto okusila za tri dana otkako je ubila momka i videla svoj dom kako gori.

Gore valjda ne može biti. Ili je bar tako sebi govorila.

„Bilo bi lepo izaći na put“, gundala je dok je pokušavala da oslobodi stopalo iz trnovitog žbuna i pritom samo uspela da se još izgrebe.

Izern je posedovala nesvakidašnji dar da u močvari nalazi samo suvo tlo na koje će zakoračiti. Rike je mogla da se zakune kako bi ova umela da igra na jezeru po lišću lokvanja i da ne okvasi stopala. „A šta kažeš, ko se sada još smuca po putevima?“

„Ljudi Staura Mračnog“, odgovori Rike durljivo.

„Tako je, kao i ljudi njegovog strica Skejla Gvozdenurokog i njegovog oca Crnog Kaldera. Trnje možda ogrebe tvoju nežnu kožu, ali mnogo pliće od njihovih mačeva.“

Rike opsova kada joj desna čizma zamalo ostade u blatu. „Bar bismo mogle da nađemo neki viši teren.“

Izern protrlja koren nosa kao da u životu nikada nije čula toliko ludost. „Šta misliš, ko se još šetka po višem terenu?“

Rike kiselo prebaci grudvicu čage iz gornje u donju usnu. „Izvidnici Staura Mračnog.“

„I izvidnici Skejla Gvozdenorukog i Crnog Kaldera. A pošto su oni tamo, pošto se roje po putu i brdima kao muve oko balege, gde bi trebalo da mi budemo?“

Rike spljeska neku bubu na mokroj nadlanci. „Ovde, na dnu doline, sa trnjem, i blatom i jebenim bubama što grizu.“

„Gotovo kao da će upad neprijateljske vojske u tvoju zemlju izazvati brojne neprijatnosti. Lako je navići se da ti je čitav svet igralište. A sada je odjednom prepun opasnosti. Vreme je da se tako i ponašamo.“ Izern se provuče kroz žbunje tiho i hitro poput zmije, ostavivši Rike da se s mukom probija iza nje i jalovo kune.

Ona je volela da misli kako se odlično snalazi u prirodi, ali je u ovom društvu bila gradski pekmez. Pričalo se da Izern i Fail zna sve puteve. Bolje čak i od njenog oca. Rike je više naučila posmatrajući je proteklih nekoliko nedelja nego od onog glupog tutora iz Saveza za čitavu godinu. Kako sagraditi sklonište od paprati. Kako postaviti zamke za zečeve, iako ništa nisu ulovile. Kako naći put po mahovini na stablima. Kako u šumi razlikovati čoveka od životinje samo po zvuku koraka.

Neki su pričali da je Izern veštica, i bez sumnje je izgledala kao veštica i imala je veštičju narav, ali čak ni ona nije umela da na izmaku zime čarolijom stvori hranu iz kamena i močvarne vode. Nažalost.

Dok je sunce tonulo iza brda, tako da je u dolini dodatno zahladnelo, uvukle su se u pukotinu između stena kao crvi i pribile se jedna uz drugu zarad toplote, dok se napolju podizao vetar a kišica se pretvorila u žestok pljusak.

„Misliš da u čitavoj ovoj dolini možeš naći jedan dovoljno suv štapić da zapalimo vatru?“, prošaputala je Rike, trljajući ledene šake na pari svog daha, pa ih gurnuvši ispod pazuha, gde se nisu zagrejale, već su joj samo dodatno hladile telo.

Izern se pogrbila iznad ranca sa ono malo preostalih zaliha, kao škrtač iznad zlata. „Čak i da mogu, dim bi možda privukao lovce.“

„Onda ćemo valjda da se smrzavamo“, rekla je Rike tiho.

„Takvo ti je proleće kad se rađa, kad ti dušmani otmu očevo dvor pa nemaš toplo ognjište kraj kog da se sklupčаш.“

Rike je znala šta ljudi pričaju o njoj i možda u njenoj glavi nije sve bilo na svom mestu, ali je uvek imala oštro oko. Zato je uprkos mraku i Izerninim veštim prstima, Rike videla da je brđanka pojela upola manje sledovanje nego što je njoj dala. Videla je to i bila je zahvalna na tome, i žalila je što nema petlju da zatraži pravednu podelu, ali prosto je bila toliko proketo gladna. Toliko je brzo proždrala svoj komadić suvog mesa da je ne primetivši sa njim progutala i kuglicu čage.

Dok je oblizivala zube uživajući u čudesnom ukusu bajatog hleba, shvatila je da razmišlja o onom momku koga je ustrelila. O onoj šarenoj krpi oko njegove mršave šije, kakve majke daju sinovima da ih štite od hladnoće. O onom bolnom, zbunjenom izrazu na njegovom licu. Bio je to možda isti izraz kakav bi se pojavio na njenom licu kad su se deca rugala njenom drhtanju.

„Ubila sam onog momka.“ Onda se ishraknula i pljunula.

„Da.“ Izern je odlomila kuglicu čage i gurnula je ispod usne. „Načisto si ga ubila i ojadila sve koji su ga poznavali i uništila svako dobro koje je on jednog dana mogao da učini na svetu.“

Rike zatrepta. „Pa ti si mu probila lobanju!“

„To je bilo milosrđe. Sigurno bi se udavio od one tvoje strele.“

Rike shvati da trlja leđa, da pokušava da palcem dohvati ono mesto iz koga je strela štrčala, ali nije mogla sasvim da ga dohvati. Isto kao što onaj momak to nije mogao. „Čini mi se da on to nije baš zaslužio.“

„Zasluge strelu ništa ne zanimaju. Najbolja odbrana od strela nije plemenito proživeti život, već biti onaj ko ih odapinje, razumeš?“ Izern se naslonila na nju. Mirisala je na znoj, na zemlju i na žvakano čagu. „To su bili dušmani tvog oca. Naši dušmani. Nije bilo drugog izbora.“

„Nisam sigurna jesam li uopšte nešto birala.“ Rike je čistila nokte dok je beskraino vrtela tu uspomenu po mislima. „Samo sam pustila tetivu. Bila je samo glupa greška.“

„To možeš lako da proglašiš za srećnu slučajnost.“

Rike se skupi pod hladnim plaštom i u sumornom raspoloženju. „Nema pravde, je li? Ni za njega ni za mene. Samo svet koji skreće pogled i zaboje ga dupe za svakog od nas?“

„A što ne bi?“

„Ubila sam tog momka.“ Rike zaigra stopalo, pa to onda pređe u drhtaj u nozi, i onda čitava počne da se tresne. „Kako god da o tome razmislim... ne deluje mi ispravno.“

Osetila je čvrstu Izerninu ruku na ramenu i zbog toga je bila zahvalna. „Ako ti ubijanje ljudi jednog dana postane *ispravno*, onda imaš gori problem. Griža savesti ume da peče, ali trebalo bi da zbog nje budeš zahvalna.“

„Zahvalna?“

„Griža savesti je luksuz u kome mogu da uživaju oni koji još dišu i kojima nepodnošljiv bol, studen ili glad ne zaokupljaju svu pažnju. Dokle god ti je griža savesti najveći problem, devojko...“ Rike vide slabašni sjaj Izerninih zuba u sve gušćoj tami. „Stvari ne mogu biti *baš toliko* loše.“

Ona pljesnu Rike po butini i veštičje se zacereka, i možda je u tome ipak bilo neke magije zato što se Rike prvi put nasmejala za poslednjih dan ili dva, i zbog toga se osetila malčice bolje. Osmeh je najbolji štiti, uvek je govorio njen otac.

„Zašto me prosto nisi ostavila?“, upitala je.

„Dala sam reč tvom ocu.“

„Da, ali svi pričaju kako si ti najnepouzdanija kučka na čitavom Severu.“

„Trebalo bi da ti najbolje znaš koliko vredi ono što svi pričaju. Stvar je u tome što ja pazim da održim reč samo ljudima koji mi se dopadaju. Delujem nepouzdana zato što van brda njih ima ukupno sedmoro.“ Stegnula je tetoviranu pesnicu, koja je malčice zadrhtala. „Za tih sedmoro, ja sam stena.“

Rike proguta knedlu. „Ja ti se znači dopadam?“

„Ma.“ Izernin otvori plavu pesnicu i zamrda prstima tako da su joj škljocali zglobovi. „Za tebe još nisam sasvim sigurna, ali mi se dopada tvoj otac i njemu sam dala reč – da ću pokušati da

okončam tvoje napade i da ću pokušati da širom otvorim tvoje dugo oko i da ću te vratiti njemu u jednom komadu. Ova sitnica sa ratom možda ga je primorala na selidbu iz Afrita, ali obaveza i dalje postoji, što se mene tiče, bez obzira kud ga oterali gadovi Staura Mračnog.“ Pogled joj prelete na Rike, lukav kao kod lisice koja vidi nečuvan kokošinjac. „Ali priznajem da imam i jedan sebičan razlog, što je za tebe dobro, pošto su sebični razlozi jedini kojima treba da veruješ.“

„Koji to razlog?“

Izern toliko široko otvori oči da su se iskolačile sa njenog prljavog lica. „Zato što znam da nas čeka jedan bolji Sever. Sever slobodan od stiska Skejla Gvozdenurokog i onoga koji vuče njegove niti, Crnog Kaldera, pa čak i od onoga koji vuče *njegove* niti. Sever na kome postoji sloboda da svako bira svoj put.“ Izern se nagnu bliže u tami. „A tvoje dugo oko naći će put do njega.“

Merenje uspeha

I skre su zapljuskivale noć a jara je bez prestanka pritiskala Savinino osmehnuto lice. Iza raširenih vrata pokreti radnika i mašina delovali su pakleno na sjaju istopljenog metala. Čekići su tukli, lanci čegrtali, para je šištalala, radnici su kleli. Muzika pravljenja para.

Ipak je jedna šestina Livnice na Brdskoj ulici bila u njenom vlasništvu.

Jedna od šest velikih hala pripadala je njoj. Dva od dvanaest visokih dimnjaka. Jedna od svakih šest novih mašina koje su unutra radile, šestina uglja u ogromnim gomilama koje su utovarali u dvorište, šesti deo od stotinâ svetlucavih staklenih okana koja su gledala na ulicu. Da ne spominjemo jednu šestinu sve veće dobiti. Bujica srebra pred kojom bi se postidela i kovnica kraljevskog veličanstva.

„Ne treba se predugo zadržavati, moja gospo“, promrmlja Zuri, a vatra joj se presijavala u očima dok se osvrkala po mračnoj ulici.

Kao i uvek, bila je u pravu. Većina mladih dama iz Savininih krugova onesvestila bi se od same pomisli na posetu tom delu Aдове bez vojne pratnje. Ali oni koji žele da zauzmu društveni vrh moraju biti spremni da se povremeno spuste na društveno dno, kada ugledaju nove mogućnosti kako svetlucaju kroz prljavštinu.

„Idemo“, reče Savina. Čizme su joj šljapkale dok je pratila za-njihano svetlo malog fenjerdžije kroz lavirint zgrada. Uzane zgrade u kojima su se čitave porodice tiskale u svakoj sobi naginjale su se jedna ka drugoj, paukova mreža konopaca za sušenje veša bila je razapeta između njih, prepuna kola tutnjala su i zasipala prljavštinom krovove. Gde čitavi blokovi nisu bili raskršteni da se napravi mesto za nove fabrike i manufakture, krivudave uličice smrdele su na dim od drveta i dim od uglja, na začepjene odvođe ili na nedostatak odvođa. Bila je to četvrt prepuna ljudi. Prepuna radionica i manufaktura. A najvažnije, prepuna mogućnosti za zgrtanje novca.

Savina ni izbliza nije jedina to primetila. Bio je dan kada se isplaćuju zarade i svakojaki trgovci i prodavci rojili su se oko magacina i livnica, u nadi da će olakšati radničke kese dok ovi izlaze sa posla, nudeći im mala zadovoljstva i skromne potrepštine. Prodali bi i sebe, samo ako bi mogli da nađu kupca.

Bilo je i drugih, koji su pokušavali da olakšaju kese na neposrednije načine. Štokave sitne secikese probijale su se kroz gomilu. Razbojnici su vrebali u mračnim uličicama. Siledžije su pridržavale ćoškovce, spremne da uteruju dugove brojnih lokalnih zeleniša.

Tu možda zaista ima rizika i opasnosti, ali je Savina oduvek volela uzbuđenje kocke, a posebno kada je igra nameštena u njenu korist. Odavno je naučila da je spoljašnjost polovina uspeha. Ako deluješ kao žrtva, uskoro ćeš to i postati. Ako deluješ kao da držiš sve konce u svojim rukama, ljudi će se utrkivati da te poslušaju.

I zato je hodala razmetljivo, odevena po vrhuncu najnovije mode, i ni pred kime nije obarala pogled. Hodala je bolno pravih leđa, mada tu nije imala izbora, pošto je Zuri ranije zategla vezice njenog korseta. Hodala je kao da je to *njena* ulica – a zapravo i jeste bila vlasnica pet oronulih kuća malo dalje, prepunih gurdulskih izbeglica, koje su plaćale dvostruku kiriju od uobičajene.

Zuri joj je ulivala sigurnost sa jedne strane, a njen prelepo iskovani kratki čelik sa druge. Mnoge mlade dame počele su da nose mačeve otkako se Finri dan Brok pojavila na dvoru sa mačem. Savina je otkrila da ništa ne potkrepljuje samopouzdanje kao komad oštrog metala pri ruci.

Fenjerdžija je stao pod jednom posebno bednom zgradom, pa je digao svetlo visoko, do oljuštenog natpisa iznad dovratka.

„To je stvarno to mesto?“ upitao je.

Savina je pokupila haljinu da čučne pored njega i pogleda ga u musavo lice. Upitala se da li se on jednako vešto maže prljavštinom kao što njene sobarice nju puderišu, da bi izazvao tačno odgovarajući nivo sažaljenja. Čistoj deci nije potrebna milostinja.

„Ovo je to mesto. Iskreno sam ti zahvalna što si nas doveo.“ Onda Zuri stavi novčić u Savininu ruku, da ga ova pokaže.

Nije ona bila iznad sentimentalnih prikaza velikodušnosti. Čitava svrha ceđenja poslovnih partnera u privatnosti jeste da bi oni mogli da cede druge javno. Savina je, u međuvremenu, mogla umilno da se osmehuje, i da baci sitniš ponekom malom uličaru, i da izgleda uzvišeno bez ikakve opasnosti po sopstvenu dobit. Kada je reč o vrlini, izgled je sve.

Dečak je zurio u srebro kao da je to nekakva legendarna zver o kojoj je čuo priče, ali se nikada nije nadao da će je videti. „Za mene?“

Znala je da u njenoj manufakturi dugmadi i kopči u Holstormu manja i verovatno prljavija deca dobijaju delić tog iznosa za čitav dan mukotrpnog rada. Upravnik je tvrdio da su sitni prsti najprilagođeniji za sitne zadatke, a i da se mogu plaćati sitnišem. Holstorm je međutim bio daleko, a stvari u daljini izgledaju veoma sitno. Čak i patnja dece.

„Za tebe.“ Nije baš otišla toliko daleko da mu razbaruši kosu, naravno. Ko zna šta u njoj živi?

„Tako mio dečak“, rekla je Zuri, gledajući ga kako žurno odlazi u tamu, sa novčićem u jednoj ruci i dimljivom svetiljkom u drugoj.

„Svi su oni takvi“, rekla je Savina. „Kad imaš nešto što žele.“

„Niko nije blagosloveniji, rekao je moj veroučitelj jednom, od onih koji osvetljavaju put drugima.“

„Je li to onaj što je napravio dete onoj drugoj učenici?“

„Taj.“ Zuri zamišljeno diže obrve. „Toliko o duhovnim pokukama.“

Prljava pivnica je utihnula kada je Savina ušla, kao da je sa ulice stigla nekakva egzotična zver.

Zuri izvadi maramicu i obrisao prazan deo šanka, pa onda, kada Savina sede, izvadi iglu i diže šešir sa njene glave, ne poremetivši ni vlas. Privila ga je na grudni, što je bilo mudro. Savinin šešir je verovatno vredeo više od čitave te zgrade, uključujući i goste. Kada ih je malo bolje osmotrila, shvatila je da bi oni samo umanjili vrednost.

„Vidi, vidi.“ Čovek za šankom se nagnuo napred, obrisao ruke o umrljanu kecelju i polako odmerio Savinu od glave do pete. „Rekao bih da ovo nije mesto za damu kao što si ti.“

„Tek smo se sreli. Ti zaista nemaš pojma kakva sam ja to dama. Znaš, možda čak stavljaš glavu u torbu samim tim što razgovaraš sa mnom.“

„Rekao bih da sam dovoljno hrabar ako si i ti.“ Po njegovom škiljavom kezu činilo se da je nekako ubedio samog sebe da je privlačan lepšem polu. „Kako se zoveš?“

Stavila je lakat na deo pulta koji je Zuri obrisala da bi mogla sa se nagne bliže i rastegne sva tri sloga. „Savina.“

„To je lepo ime.“

„O, ako ti se sviđa početak, oduševičeš se kad čuješ ostatak.“

„Nije valjda?“, preo je on. „Kako glasi?“

„Savina... dan...“ Onda se nagnula još bliže radi završnog udarca. „Glokta.“

Da je ime bilo nož i da mu je ona njime prešla preko grla, krv mu ne bi brže otišla iz lica. Krkljavo se zakašljao, zakoračio unazad i zamalo pao preko bureta.

„Ledi Savina.“ Madžir je stigla iz kancelarije na spratu, a drvene stepenice škripale su pod njenom pozamašnom težinom. „Kakva čast.“

„Zar nije? Upravo sam počela da se upoznajem sa ovim tvojim čovekom.“

Madžir je pogledala avetinjski bledeg šankera. „Hoćeš da ti se izvini?“

„Zašto? Zato što nije hrabar koliko je tvrdio da jeste? Ako ćemo zbog toga da ubijamo ljude, kunem se da ih ne bi ostalo deset živih u čitavom Savezu, je li, Zuri?“